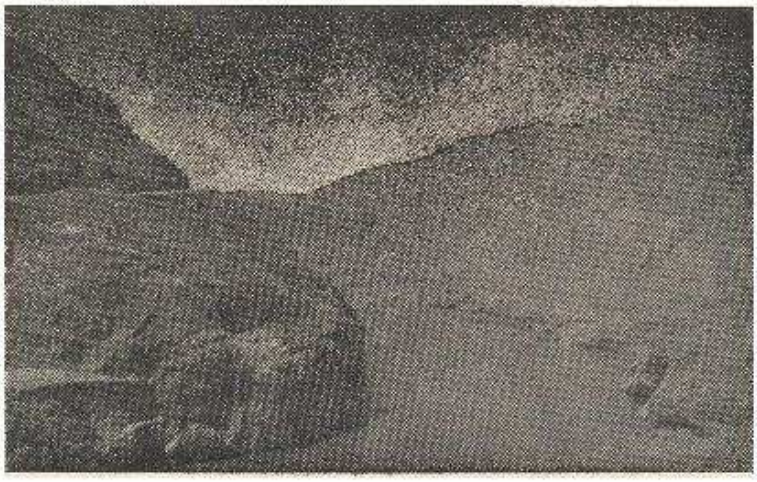

Yeni

FIKRET

AYLIK — FIKIR — SANAT DERGİSİ

SAYI
4

İÇİNDEKİLER

Milli Eğitim Bakanına 1
Latial Gazi söylüyor 4
Keban Barajı 5
Harput Ağrısı 7
Harput'ta geçmişi tahayyül 8
Kışoğlu'na Destan 11
Türkiye Folklor haritası 12
Üç Hece 14
Pere Yok 15
Radyo Hakkında 17
Harput çevresinde gezinti 18
Orman fidanlığı 21
Harput'un son Hafızları 22
Yeni Fırat yazarlarına 24

YENİ FIRAT
Aylık Sanat ve Fikir Dergisi

Sahibi :
FİKRET MEMİŞOĞLU

Yazı İşlerini Fiilen İdare Eden
Mes'ul Müdür :
Cenâni DÖKMECİ

İdare Yeri :
Elâzığ Türk Kültür Derneği Şubesi

Dizildiği ve Basıldığı Yer :
Matbaa Teknisyenleri Basımevi
İSTANBUL

Yıllığı 12 Liradır.

Gönderilen Yazılar Basılsın Basılmasın
Geri Gönderilmez.

Çıkış tarihi : 28/9/1962

Millî Eğitim Bakanına

Sayın Bakan'ım

Nuşirevan hakkında bir fıkra anlatılır. Herhalde duymuşsunuzdur.

Memleket icraatı için, halka vergi konulmuş. Bu vergiden, memleket halkı şikâyete başlayınca, durumu kendisine haber vermişler. Bir miktar daha artırılmasını ferman etmiş. Bu artırmadan, şekvâ, feryad haline gelmiş. İlgililer, ikinci durumu da telâşla hükümdara ulaştırmışlar. Bir miktar daha artırın, diye emreylemiş. Emir, bittabi aynen tatbik edilmiş. Halkdan hiçbir haber gelmeyince, bu defa Nuşirevan, halkın ahvâlini öğrenmek istemiş.

Hayret, ses sedâ kesildi, herkes şekvâ ve feryâddan vaz geçerek, gülüp eğlenmede şimdi, diye haber vermişler.

Bu son haber üzerine Nuşirevan, verginin âdil olmadığı, gerçekden bir huzursuzluğun neş'eye inkılâp ettiği anlaşılıyor, konulan vergiyi indirelim artık, demiştir !

***

Yeni Fırat'ın ikinci sayısında Elâzığ halkının müşterek düşüncesi olan Teknik Okul için, sayın Başbakan'a dileğimizi arz etmişdik.

Bir aylık müddet içerisinde, hiçbir cevap alamayınca, aynı dileğin cevaplandırılmasını, Bakanlığınızdan diledik. Fakat tekrar bir ay geçdiği halde, yine hiçbir cevap alamadık.

Halkımız, Devlete yapılan başvurmaların ergeç cevaplandırılacağına dair bir kanaata sahiptir. Nitekim bu kanaat Anayasamıza, bir madde halinde de geçirilmiş bulunmaktadır.

Biz, Bakanlığınıza yapılan pullu, pulsuz müracaatların bugüne kadar cevaplandırılmamasını, hayra yormak istiyoruz. Geç olmakla beraber, şekvamızı, neş'eye kalbedecek bir cevap almak ümidiyle.

Çünkü, Keban Barajı'nın inşâsında, ne kadar geç kalındığı, teknik ağızlarca, ittifak halinde belirtilmiştir. Ancak âcilen bu işe başlanacağı, kesin Hükûmet Kararile belirtilmiş olduğundan, geç olsun, güç olmasın, diye sevinç içindeyiz. Sevincimiz yalnız bundan ibaret değildir.

Tabii bu inşaat için, demire, çimentoya, taşa, toprağa vesaireye ihtiyaç olacağı gibi, teknik elemana da büyük bir ihtiyaç olacaktır. Mevcut teknisiyenlerimiz, bu büyük ihtiyacı karşılıyamıyacaksa da, İlimizde açılacak olan Teknik Okul'un yetiştireceği, teknik elemanlar, bu boşluğu dolduracağından, bu sebeple de sevinç içindeyiz. Sevincimiz bundan da ibaret değlidir.

Her yıl açıkda kalan binlerce lise mezunu, bâhusus fakir olanlar, bu Okulda barınma imkânı bulacağından, sevincimiz bir iki kat daha artmaktadır. Bunlar, bizim sevincimiz, yani halkın sevincidir.

Sizlere, yâni Hükûmetimize gelince :

Hükûmetin de, bu sevince ayak uydurması gerekir tabii...

Gün kayıp edilmeksizin, lüzûmuna binaen, gereğinin yerine getirilmesi gerekmez mi?

Şekvâ ve feryâtdan vaz geçdik, veya usandık. Şimdi ruhlardan istiâne ile neş'emizi izhar etmek istiyoruz.

Hadbilmezlik olmasın diye, Şeyh Galip'in ruhu ile, sayın Başbakan'a nazman hitap ederken, delâletinizi istirham ediyoruz.

Manzum dileğin dinlenmesi daha kolaydır.

Teknik Okul için :

Tardiyeler

Ey tâli' açıl, tülû'et ey hak !
Leyl-i emelin, hitâmı yok mu?
Her ilde sabâh olurken elhak,
Fecrin bize dek devâmı yok mu?

Ey İsmet-i kahramân iyân et
Ya sırr olan ahdı, sen beyân et
Ya ibn-i Hati'bi tercemân et
Bahtın bize bir selâmı yok mu?

Halk umduğu günde lâal kaldı,
Göz yormada, biymecaal kaldı.
Ancak bize, bir suaal kaldı :
«İnsâfın, O yerde nâmı yok mu?»

Ey Başbakan'ım! ne kâra düşdük
Bir kısmeti dar, diyâra düşdük
Bir bitmiyen intizâra düşdük
Teknik Okul'un peyâmı yok mu?

Bizim neş'emiz, âdil Nuşirevâna ulaştırılan, halk ve hak neş'esi gibidir. Binaenaleyh sayın Başbakan'a bizzat ulaştırılacağını umar ve dileriz.

Aynı neş'e ile sizi de neş'elendirmek için, rahmetli Nedim'in ince ruhundan istiâne ediyoruz :

ARZIHAL

Râşid'im! ced-di Hatiybin'çün hitâp etmez misin
Halkı, dilşâd eyliyen bir hoş cevâp etmez misin

Bin günâh etsen de, kâfi afve, tek bir hizmetin,
Hak bu kim, kahriyle olsun, bir sevâb etmez misin

Neşveyâb etmek'çün elhâsıl, bu mülkün halkını,
Buzbağı'ndan, bizce, bir nûş-ı şerâb etmez misin

Tâlib-i irfân olan bir şehrin âcil hakkını
Sâir işlerden müreccah intihâb etmez misin

Lutf'edip, Teknik Okul'dan bir haber ver, bizlere,
Mühlet-i hicrânı Şevket'lim hisâb etmez misin.

Yeni Fırat

Sevgili Arkadaşlar !

Himmetiniz var olsun.

Yeni Fırat'ı gördüm. Eski güzel günleri hatırladım. Gözlerinizden öperim. İşte bir naçiz armağan. Başarı dileklerile..

B. K. Ç.

Battal Gazı Destanı'ndan bir parça

BATTAL GAZİ SÖYLÜYOR

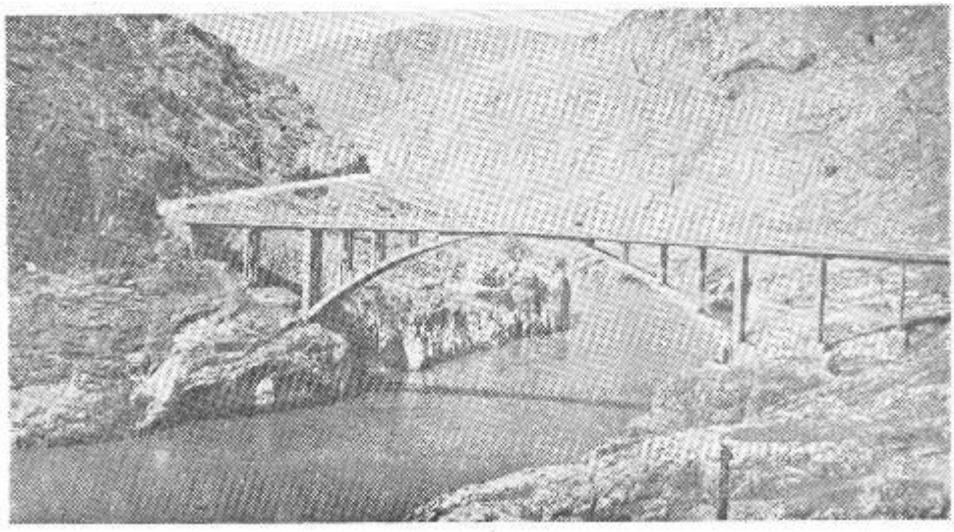
Tam meylini bulan ırmak
Akar bir ummana doğru.
Ayçiçeği gibiyim bak,
Yüzüm senden yana doğru.

Sevinç, tasa senin için.
Töre, yasa senin için.
Neyim varsa senin için,
Neyim varsa sana doğru.

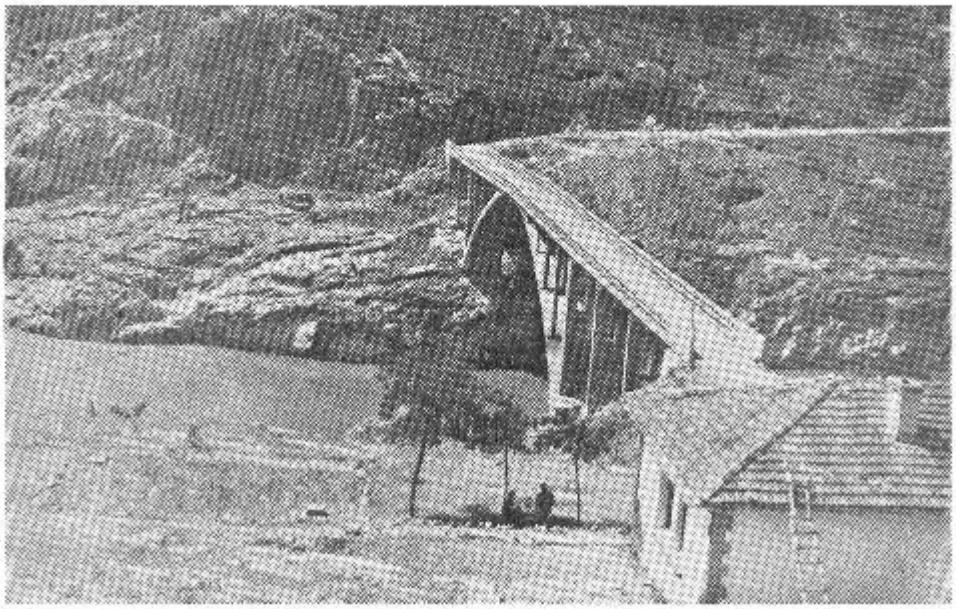
Aşk ateşi düşdü cana.
Yola düşsek yana yana.
Malatya'ya, Erzincan'a,
Erzurum'a, Van'a doğru.

Sağken geçdik binbir Sırat
Dur, binecek ben'im kırat !
Ötesi çöl, akma FIRAT !
Dön yüzünü, bana doğru !

Behçet Kemal Çağlar

KEBAN BARAJI

Keban Barajının yapılmasına kesin olarak karar verilmiştir. Proje, Yüksek Plânlama Kurulu tarafından kabul edilip, beş yıllık kalkınma plânına dahil edildiği malûmdur.

Türkiye'nin bu teşebbüsü Suriye'de büyük ilgi uyandırmıştır. Birleşik Arap Cumhuriyeti idaresi altında iken Suriye'de, bir baraj kurmayı tasarlamış, Sovyet Rusya'dan yardım almak istemiştir. Ancak Mısır'dan ayrılması üzerine, Suriye Hükûmeti, bu def'a da Almanya'ya başvurmuş, Fırat üzerinde kuracağı Baraj için istediği yardımı sağlamış bulunmaktadır.

Fırat nehri sularının paylaşılması Türkiye ile Suriye arasında ciddi bir problem olarak ortaya atılmakta ise de, diplomatik temaslar neticesinde, bunun Türkiye lehine halledileceği ilgililer tarafından ifade edilmektedir. Hukuk prensipleri Türkiye lehinedir.

Keban Barajı yapıldıktan sonra, bilhassa yaz aylarında ve sulama dolayısiyle Fırat ırmağının suları azalacaktır. Ancak ırmağın düzene konulması bu azalmayı gidermeye yarıyacaktır.

Diyarbakır'da kurulan (Fırat Bürosu) nun tetkiklerine göre, bu ırmakdan saniyede ortalama 600 metreküp su akar. Adana ovasından beş misli büyük olan güneydeki Harran ve Ceylânpınarı ovaları bu su ile sulanacaktır. Fırat'ın saniyede akıttığı 600 metre küp suyun 500 metre küpü bu sulamada kullanılacaktır. Bu sebeple arta kalan su, cılız bir çay halinde Suriye'ye ulaşabilecektir. Bunları nazara alan Suriye Hükûmeti, Keban Barajı inşaatından endişe duyuyor. Zira Keban Barajı projesi gerçekleştirildiği takdirde, Suriyelilerin baraj projesi felce uğramış olacaktır.

Suriyelilerin Türkiye aleyhindeki davranışları, Devletler hukuku bakımından yersiz olduğu gibi, bu yetersizliği teyid edecek kendileri tarafından verilmiş emsal de vardır.

Hatırlarda olduğu üzere bir kaç yıl önce, Suriye topraklarından çıkıp bizim topraklarımıza geldikten sonra Akdenize dökülen Asi ırmağı üzerinde yaptıkları bir barajla Türk topraklarına gelen suyu tamamen kesmiş, Amik ovamızı kurutmuşlardı. O zaman yapılan itirazlarımızı dikkate almıyan Suriye Hükûmeti, bugün Keban Barajı için itiraza kalkışarak tenakuza düşmektedir.

Binaenaleyh böyle yersiz bir itirazın iltifat görmiyeceği şüphe götürmez.

Keban projemiz ciddiyetle ele alınınca, Suriye hariciyesi, T.C. Dış İşleri Bakanlığına müracaat edecek bilgi istemiş, buna mukabil bizim Dış İşleri Bakanlığımız da, Suriye hariciyesinden kendi projelerinin mahiyetini sormuştur.

Yakında bu konu için müşterek bir toplantı yapılacağı söylenmektedir.

Yeni Fırat

HARPUT AĞRISI

III

Gönüller dar'a düştü
Gülmek ağyara düştü.
Yemiş felek sillesin
Harput kenara düştü.

Harput yolu döne döne çıkılır,
Kalesinden kartal gibi bakılır.
Duvarında sitem kokar, taşından
Sıva sıva, pul pul tarih dökülür.
Erenlere sebil etmiş tadını,
Evlâtları helâl emmiş südünü.
Var kıyas et erkeğini hemşerim
«Sâra» diye nam bırakmış «Hatun» u.
Namı gitmiş yedi iklim içine,
Yıldız olmuş kaç sultanın tacına.
Velîlere, Yatırlara yurt olmuş,
Nur elenmiş kalesinin burcuna.
Yiğitlere yiğit olmuş eri var :
Bakırcılar çarşısında biri var !
Ha olmuşuz olmamışız oralı
Yurt edinsek, sıla desek yeri var.
KAYAOĞLU bir derdin var, bilirim,
Ağrısından için sızlar, biilirim.
Hangi hava özlemini çektiğin,
Hangi sular, hangi dağlar... bilirim.

ÖMER KAYAOĞLU

Harputta Geçmişi Tahayyül

Bir türkü tutturdum kayabaşında
Ezan sesi gelir Sarahatun'dan
Yerle Gök arası bir mutlu hazda
Vecd içinde türbeler...
Kamu ervah namazda

Y. N. G.

Yıldırım N. Gençosmanoğlu

Osmanlı zamanı...

Kuruluşu, Milât'tan önceki devirlere kadar uzanan şehir, en mamur ve en şaşaalı devrini yaşamaktadır.

Zamanın öğretim müesseseleri her çeşidiyle ayakta... koca kavuklu, ak sarıklı müderrisler ve mollalar, dini öğretim merkezi etrafında, müsbet ilimleri de öğreten irfan havarileri!..

Selçuk devrinden kalma mimarı eserler yanında, değişik stildeki Osmanlı mimarisi, Türk yapı sanatının tekâmülüne, zevk yüceliğine şahadet eden belirtilerdir.

Aslan tepenin yatık meyilli eteğine kurulmuş olan şehrin güney cephesi, duvar gibi yükselen kayalıklarla kesik... Bu tabii ve sağlam yekpare taş silsilelerinin en stratejik kesiminde, çok eskiden yapılmış olan Harput kalesi yükselmektedir. Şehir el değiştirdikçe tamir gören, ilâveler yapılarak büyütülen kale, Ulu Ova'ya ve Mastar dağına tepeden bakan bir azamet timsali gibidir.

Bir ortaçağ şehrinin bütün vasıflarını taşımakla beraber; Harput, yeni çağı temsil eden aydın kafalı âlimlere, mutasavvıflara, şairlere, ediblere ve çeşitli ilim dallarında «Üstad» lık mertebesine ulaşmış şahsiyetlere bol bol sahip...

Harput, ticareti, bayındırlığı, askeri önemi ve irfan hayatiyle devrin sayılı merkezlerinden biri olmakla kalmıyor, islâm ve müşerref olduğu ilk Fatih yıllarından başlıyarak, şu son şeklini aldığı çağa kadar geçen zamanda bağrına bastığı sayısız evliyaları, Alp Erenleri ile de, vlaşılmaz manevi bir değer taşıyor.

Maddi plânda çok mütevazi olan türbeler, bu toprakların, Müslüman Türkler eline geçmesi uğrunda, toprağa düşenlerin elmastan zarflarıdır. İşte Harput zamana ışık tutma kudretini, bu mütevazi zarflar içindeki muhteşem mazruflardan olmaktadır. Basık ve loş kubbeler altında yatan ölmezlerden başka, bu şehirde, hâlâ yaşamakta olan ermiş kişiler, Alp Erenler var... Ve Harput bunların

huzuru ile, Mevlâna'nın Konyası kadar dört başı mamur olarak en şaşaalı devrini yaşamaktadır.

BAŞLIYAN BİR GÜN :

Sabahın ilk tabii belirtileriyle beraber, Ovaya, Ovayı, çevreliyen sıradağlara hâkim şehrin minarelerinden ilâhi sesleri yükseliyor... Bu sesler ebedi sabahın, ebedi gündüzün, ebedi kurtuluşun kesin müştusudur. Biraz sonra başlıyacak cezanların gür, ulvi nağmeleri, karşı yatan sıra dağlara çarparak, dönecek, kale duvarlarında yankılanarak çevreye yayılacak... Çevre, başlıyan günün bu en nazik, nezih ve bakır saatinde bir iyman çalkantısiyle yıkanacaktır.

Son «Lâ ilâhe illallah»la beraber şehir uyanmış ve yeni hayat başlamıştır.

Sık ve üst üste kurulu evlerin aralarında kıvrılan sessiz, taş kaldırımlı dar sokaklar, şimdi bir insan selinin yatağıdır. Çeşmelerin, şadırvanların etrafında, peşleri bellerine sokulu, kolları sıvalı mûminler, önce dışlarını su ile yıkıyacak, sonra Tanrı huzurunda içlerini de yıkamış olarak işlerine dağılacaklar.

Bu şehrin her günü, bir önceki gününden daha mamur, daha bereketli, daha sıhhatli, daha kazançlı, daha ileridir.

Harput, Doğu Anadolu'nun sarp kayalıkları üzerinde bir altın taç gibi parlamakta... Parıltısına koşanları umduklarından daha coşkun bir kavrayışla sarmaktadır...

Bu olumlu çağ içinde yetişen ilim ve iyman otoriteleri, «Harput» adını ebedileştirecek, bir gün maddeten harabe haline gelse bile manen yaşatacak ve gerçek ölümsüzlüğe yükselecektir.

Harput Tanrı dostlarının, Alp Erenlerin, halka ve hakka gönül verenlerin harman olduğu bir mukaddes beldedir...

Taş taş üstünde kalmamacasına yıkılsa bile şanı eksilmiyecektir. Çünki: esirgeyici Tanrı dostlarına karşı çok vefalıdır.

MANİLER

Dağı duman olanın,
Derdi yaman olanın,
Gözüne uyku girmez.
Yarı güman olanın.

Bu dağın oylumuna,
Kuş konar yaylımına.
Eğil gözlerin öpem.
Geldik yol ayrımına

Kışoğluna Destan

YİNE DİLLERDE NAMLANDI
«DUMAN» TUTA KIŞOĞLU'NU!
BEYAZ AY VERDİ ZAMLANDI
KIŞOĞLU'NU «DUMAN» TUTA!

HENÜZ YETMİŞ YAŞINDADIR,
BİR DELEGE PEŞİNDEDİR.
MORNİK DAHİ DÜŞÜNDEDİR,
«DUMAN» TUTA KIŞ - OĞLU'NU!

MORNİK'TE MOR SOMBÜL BİTER,
YUMNU KUŞU, DURMAZ ÖTER,
ATEŞ DÜŞMÜŞ, YANIP TÜTER,
KIŞOĞLU'NU «DUMAN» TUTA!

GELİR, GİDER ANKARA'YA
AY BAŞINI SAYA, SAYA,
DERLER Kİ; DER, HACI KAYA
«DUMAN» TUTA KIŞOĞLU'NU!

«DUMAN» TUTA KIŞOĞLU'NU!
KIŞOĞLU'NUN TAHTI TACI,
MORNİK'TEN ALIR HARACI;
HESAP SORAR HATUN BACI,
KIŞOĞLU'NU «DUMAN» TUTA!

DUMAN

NOT: Rahmetli Kışoğlu'nun sağlığında yazılan bu destana, üstad Fazıl Ahmet cevap yazmak istemişse de, kışkırtma olur diye, Hasan bey mani olmuştur. Onlarla başa çıkamazsın diye...

TECNİSLER

Bahtıma acep kim yazmış karayı
Yar yüksek yerlerde kurmuş sarayı
Cihan bir olsa da kesmem arayı
İsterse dünya har ile bar olsun.

Sevdiğim geçmez mi bu kör inadın?
Çok oldu, çok güzel, beni sınadın.
Ben haktan dilerim versin muradın,
Açılsın güllerin koksun bir zaman.

Türkiye Folklor Haritası

Basın - Yayın ve Turizm Umum Müdürlüğünce Türkiye Folklor haritasının tesbit edilmesi istenmektedir. Elâzığ'a ait sorular, dergimiz yazarlarından Fikret Memişoğlu tarafından cevaplandırılmıştır.

Dergimizin, işlediği konularla ilgili olduğu için, bir örneğini neşrediyoruz.

Milli Eğitim Müdürlüğüne
6/4/962 tarih ve 23/2448 sayılı yazıya K.

Konu : Türkiye ve Folklor Haritası

Basın - Yayın ve Turizm Bakanlığından, Elâzığ Valiliğine gönderilen 5/2/962 tarih ve 486 sayılı yazının ilişiği olan listedeki sorulara sırasile cevaplarımızı arz ederiz.

1 — Elâzığ ve civarında oynanan oyunlara topluca bir ad verilmez. Her oyunun ayrı ayrı adı vardır. Bu oyunlar, yalnız şekil ve figür bakımından değil, tempo bakımından da birbirinden ayrı oldukları için genel bir adla adlandırılmazlar.

Meselâ (Bıçak) oyununa (Elâzığ Zeybeği) denilmekle ise de, Ege Zeybek oyunları ile münasebeti yoktur. (Halay), Sivas ve diğer orta Anadolu halaylarından tamamen ayrı figür ve tempo bakımından farklıdır. Göverçin oyununa, (Horum) da denilir. Bu kelimenin (Horan) ve (Horun) kelimeleriile karıştırılmaması gerekir.

Kadınlar tarafından karşılıklı söylenerek oynanan oyunlara (karşılama) denir. İspahi, Sudan Geçirme gibi...

Elâzığ ve civarında (Bar) ve (Kasap oyunu) diye anılan hiçbir oyun yoktur.

Erkekler tarafından oynanan oyunlar :

2 — Halay, Tamzara, Delilo, Avreş, Köçekce (Keçice) Le nuri veya Fatmalı, Üçayak ve Üçayak üstü, Ağırlama ve Ağırlama üstü, Kalkan Kılıç, Cirid oyunu (Sazla at oynatma), deve oyunu, arap oyunu (Komik bir oyun) v.s.

Kadınlar tarafından oynanan oyunlar :

Çaydaçıra, İsfihan, Şevekırma, Çiftetelli, Çakçako, karşılamalar ise, İspahi, Karakuş, Karanfil, Yazma, Sudan Geçirme. Köylü kızı - Şehir kızı, Urum kızı gibi...

Sayılan bu oyunlar, dün olduğu gibi, bugün de İlimizde ve Köylerde oynanmaktadır. Bunlardan unutulan olmamakla beraber bir çoğunu pek az bilen kalmıştır. Unutulmamasına gayret edilmektedir.

3 — İlimizin uzak köylerinde, bilhassa Alevi köylerinde Fatmalı, Delilo, Halay gibi Kol oyunları, kadın - erkek tarafından oynanmaktadır. Fakat Elâzığ ve civar köylerinde, birlikte oynanan oyun yoktur.

Ancak, İspahi, Sudan Geçirme, Urum kızı karşılamalar, kadınlar tarafından erkek kıyafetine girilerek ve erkek öz ve rolile oynanır. Bunların çok eskiden kadın - erkek tarafından karşılıklı oynandığı oyunun mahiyetinden anlaşılmaktadır.

Hemen bütün oyunlar türkülüdür. Türküsüz oyunlar, Halay, Avreş Köçekce ve Kalkan Kılıç'dan ibarettir.

Oyunların türkülerinden birer kıt'a yazıyorum.

Tamzara

Tamzara dedikleri
Şekerdir yedikleri
Gidene yol vermesin
Harput'un gedikleri

Nakarat

Lele lele Tamzara
Cebimiz dolu para
Sevdiğimiz kızların
Oynarız önü sıra
Oynarız ardı sıra

Fatmalı veya: (Le nuri)

Bahçelerde bal erik
Dallarını eğerik
Pize Harputlu derler
Ölenadek severik
Lele Nuri (veya hey Fatoş)
» » » « «
» » » « «
» » » « «

Üç ayak:

Karşıdan karşıya koymuyor engel
Yarimin derdinden olmuşum çengel
Ölende kabrımın üstüne sen gel
Ağla göz yaşınla yusunlar beni

Ağırlama:

Suda balık yan gider
Açma yaram kan gider
Buna tabip neylesin
Ecel gelmiş can gider
Yandın amman amman amman
» » »
Yaralıyam bana değme
Gel güzel gel gönül eğle

Çayda çıra:

Çayda - çıra yanıyor
Humar göz uyanıyor
Fitil çifte yara bir
Yürek mi dayanıyor
Hop hoy nanay yar nanay:
Nanay, nanay gelinim nanay
Nanay, nanay güzelim nanay
Nanay, nanay gelinim nanay

İsfahan:

İsfahanda han işleri'm
Nançerimi gümüşlerim
Hem öperim, hem dişlerim
El'aman türkman güzelim
Kaşları kemaŋ güzelim

Nakarat

Yar yar yar yandım elinden
Saraydım, sıkaydım ince belinden
Öpeydim, seveydim gonca gülünden

Çifte telli:

Çaldığı defter
Ettiği keftir
Derdimi bilse
Vay beni of der.

Nakarat:

Öptürmem: Sevdirmem
Her güzele yüzvermem
Ben yarımı küsdürmem

Çıkçıko;

Çıkçıkom asda kaldı
Şerbeti tasda kaldı
Bu çıkçıko çıkalı
Memleket yasda kaldı
Çıkçıko çıkçıko

İspahi:

Oy nedem nedem
Ben nere gidem
Yol verin dağlar
Gönlüm zar ağlar
Yarın itiren
Kime bel bağlar

Nakarat

Küçük ispahi, büyük ispahi
Yaza mı geldin, güze mi geldin
Şam'ı Şark'ı gezdin, bize mi geldin

Karakuş:

Bir Karakuş'un yavrusu bu
Avcu yol bekler oğrusu bu
Dön eğri yoldan doğrusu bu
Al Karakuş'un yavrusunu
Sal Karakuş'un yavrusunu

Seher kızı :

Şeher kızı gül kurutur
Köylü kızı un kavurur
Hem kurutur, hem kırıtır
Hem kavurur, hem savurur

Karanfil :

Bu nedir, bu nedir, bu nedir anam bu nedir
Çiçektir, çiçektir, çiçektir balam çiçektir.
Nasıldır, nasıldır, nasıldır anam nasıldır
Gerçektir, gerçektir, gerçektir balam gerçektir.

Yazma :

İşledim işledim, verdim şaraba
Şarap içenlerin halı haraba
İşledim işledim verdim rakıya
Rakı içenlerin dili şakıya

Sudan Geçirme :

— Çoban beni sudan geçir
Boz bulanık sular içir
— Olmaz körpe kuzum olmaz
Değirmenin suyu dolmaz

Urum kızı :

Urum kızı :
— Aman urum kızı
— Can benim efendim
— Göster nözlerini alayım seni
— Neylersin gözlerim, almazsın beni
Çarşılarda kalem malem gördüğün yok mu
— Gördüğüm çoktur
Aldığım yoktur
Senin gibi güzeli
Sardığım yoktur.

(Devamı gelecek sayıda)

Üç Hece

Toplasın üstümüzden
Eteklerini gece
Ve çözülsün bilmece...

Ne içip, ne yiyelim
Adını söyliyelim...
Ve kâinat bir cüce.

Başlangıçta ve sonda
Ne varsa hepsi O'nda
Ve O, hepsinden yüce...

Bir anda «yok» olsun«var»
Arkada kalsın duvar
Ve dilimde üç hece...

Yıldırım GENÇOSMANOĞLU

Eskilerden Fıkralar :

PERE YOK

Bu fıkranın konusu olan hâdiseyi, İstanbul Valisi Sayın Niyazi Akı daha iyi bilir. Çünkü onun gününde geçmiştir.

Tunceli hareketli bir yerdir, kâh isyan olarak, kâh irfan olarak...

Anlatacağımız fıkra, öğretime karşı bir davranış dolayısıyladır.

Çıkar yolun okumak olduğunu sezen Türüşmek'liler, köylerinde okul yapılması için sempatik hareketleri ile, kendisini halka sevdiren valiye baş vururlar :

Karınca kaderince kendilerinin de yardımı katılmak suretiyle Vilâyetin bu işe hemen başlamasını isterler. Bu istek bir Sosyal Adalet dileğidir, niçin kabul edilmesin.

Vali, kendisine arz edilen dileği, ilgi ile dinler ; yerine getirmek heyecanındadır. Ancak, Şube Müdürlerinden aldığı bilgiye göre, gereken tahsisatı bulmağa imkân olmadığı anlaşılarak, üzülür ve üzüntüsünü köylülere anlatır. Son söz olarak, sevgili köylüler, maalesef (para yok!) der.

Köylüler, «olsaydı yapılırdı ; para yoksa ne yapalım» diyerek köylerine dönerler.

Aradan günler geçer, köye vergi toplamak için bir tahsildar gelir, parası olan vergisini öder, olmıyan karşılık gösterir. Fakat okul için Vali'ye giden hey'etin içindekilerden bir ihtiyar'ın parası olmadığı gibi, hacz edilecek karşılığı da bulunmaz.

Tahsildara, o da son sözünü söyler, ama, biraz şive farkı ile : (Pere yok!).

Tahsildar, Tahsil-i Emval kanununa göre, tevkif müzekkeresini tebliğ ettirince, tevkif için, ihtiyar'ı, Tunceli'ne götürürler. Kanuna karşı ne denir !.

Fakat, Tunceli Vilâyet Konağının önünde, bu mevkuf ihtiyar, bir dakikalık ruhsat dileyerek, Vali'yi görmek istediğini bildirir. Vilâyetlerde, «vali» adı, akan suları durdurduğu için isteğini Vali Bey'e ulaştırırlar.

O da, gelsin görüşelim, deyince, köylüyü makamına götürürler.

Şimdi, Makam Odasında, güleç yüzlü vali ile, mahzun yüzlü köylü karşı karşıya..

Vali: Bir sözün mü var, babacığım?.. Söyle bakalım..

İhtiyar: Paşa haziretleri (Vilâyetlerde «Vali bey» denilmez, Vali Paşa denir) ruhsat varsa birşey öğrenmek istiyorum :

Okul için, biz, size baş vurduk (Pere yok) dediniz, kimse size bir şey demedi.

Vergi için gelen tahsildar'a biz (pere yok) dedik, bizi haps ettiler.

Siz, (pere yok) deyince, suç olmuyor da ; biz, (pere yok) deyince niye suç oluyor, bunu öğrenmeye geldim. Der ve susar.

Amerika'da, Sosyal Adalet'in tecellilerini görmüş olan Vali, bu soruya karşı bir kahkaha attıktan sonra, İhtiyar Köylü'ye hak verir ve borç miktarını şahsen tekeffül ederek, tevkif müzekkeresini iptal ettirir.

Vali, Devletin alacağını peşinen ; köylü de Vali'ye olan borcunu taksitle ödeyerek Sosyal Adalet yerini bulmuş olur.

Yeni Fırat

MAYALAR

Yangın düştü şu dünyada han'ıma
Zalım felek ateş saldı canıma
Gelen olmaz, giden olmaz yanıma
Gel buraya kadar belân boynuma.

Bir yavruya meyil verdim saramam
Gece, gündüz sevdasından duramam
Kendi gelmez, ben yanına varamam
Bir gün olsun muradımı almadım.

Radyo Hakkında:

Uzun dalga Ankara Radyo'su, Elâzığ'da günün bazı saatlerinde, dinlenemediğinden, Türkçe yayın yapan Kıbrıs, Irak ve Amerikanın Sesi gibi yabancı radyoların ekseriya takip edildiği gerçek bir olaydır.

Pek mühim günlerimizde Ankara Radyosu'nun sesinden mahrum kalmaktayız.

9/Eylül günü, İzmir'in kurtuluş yıl dönümüdür. Ankara Radyosu'ndan 21 de özel bir pragrom yayınlanacağını memnuniyetle duydum. Bu mutlu günün programını dinliyerek, eski aşk ve heyecanlarımızı tazelemek istedik. Radyoyu açtım. Fakat dinlemek mümkün olmadı. Kulak tırmalayan parazitler ve zayıf sesler, dinleme imkânını vermiyordu.

Kıbrıs'ı açtım. Lefkoşe'nin fetih yıl dönümü imiş. Kıbrıs'lı kardeşlerimiz çok güzel bir program sundular bize. Ses gayet net geliyordu. Kıbrıs'lı kardeşlerimize daha yaklaşarak, onları zevkle dinledim. Ve düşündüm :

Kıbrıs, vaktiyle bizim bir Vilâyetimizdi. Şimdi radyo yayınları anavatandan daha mükemmel dinlenecek kuvvette.. Lâkin anavatan radyosu, kendi ülkesine bile sesini duyuramıyordu !

Bu acı olay, izzeti nefsimizi rencide etmektedir. Radyomuzu Türkiye'nin her tarafında dinletmek acaba mümkün değil mi? Yoksa bu işe, Kıbrıs kadar yatırım yapamıyor muyuz? Uzun dalga, teknik bakımından kâfi değilse, orta veya kısa dalga neşriyatı da yapılamaz mı? Her halde gayret edilirse çare bulunacağına kaniyiz.

Yurdumuzdan kendi radyomuzun sesini dinletmesini, sayın Basın - Yayın ve Turizm Bakanlığından diliyoruz.

Musfata KUNTAY

HOYRATLAR

Gül üşüdü, gül üşüdü — Su çimenden, su çimenden
Çiğ düştü, gül üşüdü — Su gelilr su, çimenden
Bülbül! kanadın topla — Mevlâm suçumdan geçti
Daldan al gül üşüdü. — Kim sorar suçu benden.

Harput Çevresinde Gezinti

Cenâni DÖKMECİ

Geçen bir ay, yorgunluğumuzu gidermiş olduğundan, yolumuza tekrar devam edelim.

Şimdi Begyurdu sırtlarındayız, Begyurdu ismi Çöteli beylerinden gelmedir. Yüz yıl öncesine kadar, bu aile, çevrenin en ünlü ailesiydi. Bunlar hakkında ileride toplu bilgi sunacağız. Harputta hanları, hamamları ve köylerde vakıf arazileri vardı. Hâlâ bir çok köy tapuları, Çöteli beğlerinin adına çıkar. Rivayete göre daha önce, Sipahi beğ'erinin başı Hoğu köyünde otururmuş. Diğer beğler de Sarımı, Hoş gibi başka köylerdenmiş. Sonra, bunların içinde en çok ün alan, Çöteli'ler olmuştur. Üzerinde bulunduğumuz çıplak sırtların en yüksek tepesi, Begyurdu adını taşır. Yaz mevsimlerinde buraya avlanmağa gelen beğler, sonra bu tepeye ev de yaptırmışlar. Bu evlerin harabesi ve temelleri hâlen mevcuttur. Bu tepeden, etrafı fırdolayı seyretmek, pek iç açıcı. İnsan da, kartal gibi kanatlanıp sağa sola uçmak hissi doğuyor. Doğumuzda Karakaya'lar, bölgenin en ihtiyar dağ silsilesi üzerinde. Karakaya denilince, eskiden buralarda dağa çıkmış, yol kesen şakileri hatırlıyoruz. Buralar oldukça tenha yerlerdir. Güneyimizde ise, bir kaç yıl önce, ordüda yedi paşası bulunan Perçenç köyü ve bahçeleri ile alabildiğine Ulu Ova görülüyor. Anadolu'nun bazı bölgelerinde ve kıyılarında olduğu gibi, hava, sisli yahut puslu değildir. Ta Mastar dağlarına kadar, aralarında en çok yarım saatlik mesafe bulunan, yeşilce köyler net olarak görülür. İşte Etminik, Kuyulu, Kinederiç, Germili, Yenice, Şintil, Hozektek, Verletil, Kehli, Mulla köy, ta Köğenk'in ellerine kadar... Kuzeyimizde ise, Hüseynik yazıları ve askeri depolar görülüyor. Halkın hatırında kalan, bu depoların, Şeyh Said isyanındaki patlayışından ziyade, geceleri ağaçlıklar içinde sevişen kuşların ötüşüdür :

Hüseyniğin altı deppo,
Kuşlar öter beppo, beppo
İhtisapta Hasan gakko
Öldüm yalvara yalvara
Ateş düştü mor şalvara.

Daha kuzeyimizde harap haşmetiyle Harput, kalç ve burçları ile Sinabut boğazının kayalıkları görülür. Batı yönümüzde ve hemen ön tarafımızda Mornik köyü var. Mornik ismi Urartulardan kalmadır. Her halde, eskiden burada büyük bir kasaba vardı. Fakat bugün, bu köy pek büyük köyler arasında saylamaz. Kesrik'e ve Hüseynik'e nisbeten de oldukça küçük. Köyün kuzeyindeki Küçük Ağu gölü, içindeki Çatal Pınar ve güneyindeki Şemsi Gölü, bu arazinin hayat kaynaklarıdır.

Seferberlikten önce, en çok Ermeninin kesif olduğu köy burasıydı. Türk olarak yalnız Hacî Mahmut ağa vardı. Mahmut ağa Morniğin tek hanedanıydı. Rahmetli, iyi kalpli ve cömert bir insan olarak bilinir.

Mornikteki arazi, bağ ve bahçeler, Harput, Hüseynik ve Kesrik ağalarının malıydı. Ermeniler yarıcı olarak çalışıyorlardı. Bunlar dürüst ve çalışkan oldukları için çok mahsül kaldırırlar, hem kendilerini, hem de ağalarını zengin ederlerdi. Gerek bu zenginlik, gerekse bu kesafet Mornik Ermenileri üzerinde dikkat toplamıştı. Bu dikkat, o zamanki Ermeni baş kaldırmalarını önleyici bir dikkattir. Doğuda bir Ermeni patırtısı olduğu vakit, Morniktekiler de kulak kabartır ve baş kaldırmak için fırsat gözetirlermiş.

1311 iğtişaşı bir folklor konusu olacak kadar halkın dilinde yer etmiştir. Hatta, bu iğtişaşın bastırılması üzerine Mornik Ermenilerini tel'in için bir hiciviye de yazılmıştır. Mülemma şeklinde, yani Ermenice ile Türkçe karışımı bir dille yazılan bu taşlamayı, hâlâ hatırlıyanlar vardır.

TAŞLAMA

Aşan zavak, dunud avri! Hani sizde fedaî?
Tüfeğ sesi işitince hep oldunuz cüdaî.
Ermenistan olsun deyu kurar iken hülyayı.
Sebep oldu gözü yaşlı, ağzı eğri, boş Nişan
Beğlik gelir deyu, etti, sizi töyle perişan.
Ateş düştü Mornikteki o cenabet keşişe
Bırakın ki derderemo dünyasını değişe
Gerektir ki Ermenilen bundan kelli sevişe.
Kınaravo, teslim erik haber verin herkese
Mıstır Barnım korkusundan kaçıp girmiş kümese.

Şanışenin çıkmaları al boyayla boyalı
Karıların başlarında ipek yazma, oyalı
Kaç gün oldu Simon ağa Kürtler adın koyalı.
Nakarat

Hekim Artin teslim olduk dedi, açtı fesini
Güle güle bayıldılar işittiler sesini.
Ermenide hal mı kaldı, ne sorarsın nesini.
İşte tüfek, işte lüver, işte sana martini,
Ermeniden beğ mi olur ..... Artini...
Hacı Vehbi demedi mi İslâmistan olacak
Ermenistan hülyaları yerle yeksan olacak
Milletinin en zengini dile destan olacak.
Nakarat

Bu taşlamadan da anlaşılıyor ki, Mornikte rahat durmıyan Ermeniler, seferberlikten sonra Türkiyeyi tamamen terketmiş, Ermenistana ve Suriyeye çekilip gitmişlerdir. Bu mesele de böylece tarihe karışmış oluyor.

Ermenilerin Türkler aleyhine kışkırtılması ve yukardaki taşlamadan da anlaşıldığı üzere, Türkler tarafından da mütekabil tecavüze geçilmesi her iki millet için de zararlı olmuştur. Dilleri ve dinleri ayrı olmakla beraber, toprak sevgisi, musiki aşkı ve hatta bir çok âdetleri aynıdır. Sonra Türkçe bilmiyen Ermeni de yok gibidir. Anadolu'yu, onlar da belki bizim kadar severler. Fakat haricin tahrikleri, Ermeni sergüzeştcilerin teşvikleriyle yurtlarını, yuvalarını dağıtmışlardır. Anlayışlı bir idare ve siyasetle bu halkın tamamı temessül edilebilirdi. Kaldı ki bir çok tetkikler, Ermeni aslının Turanî menşeli olduğu yolundadır.

Bugün Mornik, oldukça kalabalıktır. Muhtelif köylerden toplanan halk, burada çiftçilik ve sebzecilik eder. Bir çok aydın genci var. Bunlar arasında üniversite mezunları da vardır. Köyde, hâlen, bir cami ile bir ilkokul faaliyettedir. Kilisenin, yaslandığı dağda ancak adı kalmış.

Eskiden, Mahmut ağayı anmadan geçmek mümkün olmadığı gibi, sonradan da, 1946 meb'usu Hasan Kışoğlu'nu anmadan geçmek mümkün değil.

Bugün Hasan Kışoğlu da, onun sevgili oğlu Yümnü de rahmete kavuşmuştur. Bunlardan birer fıkra nakletmek, her halde rahmete vesile olur:

Bir akşam, Hasan Kışoğlu ile eşraftan Kel Kâtip Memet efendi, fabrikalarının odasında oturup eğleniyorlarmış. Yanlarında, onlara hizmet eden meşhur bir yosma da varmış. Gece yarısına doğru uykusu gelen Kâtip, gitmek istemiş. Fakat Kışoğlu mani olup, bırakmıyormuş. Bu istek ve bu engel oluş tekrarlanınca, Kâtip, Kışoğlu'na sormuş: Bana niye mani oluyorsun, Arzu'yla Kanber ikiniz oturup istediğiniz gibi eğlenin. Benim uykum geldi. Beni niçin bırakmıyorsun demiş. Kışoğlu da: Sen gidersen ahenk bozulur. Sen otur ki, bu hanım sana baka, beni seve. Mani oluşum bunun içindir, sebepsiz değil, demiş.

Gerçekten rahmetli Kâtibe bakan, Kışoğlunu sevebilirdi.

Yümnü Kışoğlu ise fakirleri görüp gözetmeği, mezuplarla, delilerle arkadaşlık etmeği, herkesle şakalaşmağı çok seven iyi bir gençti.

Orta okulda talebeyken, hademe rahmetli Ahmet ağanın, abdesthane ibriğine nişadır koyan Yümnü, bir gün de Yıldız Parkında mezup Kerim Babaya takılmıştı. Birbirlerine kahkahalarla karışık küfürler ettiler. Sonra Yümnü'nün elinden kurtulan Baba, halka gizli bir emir tebliğ ediyordu:

— Eeey ahali! Duydum duymadım demeyin! Yarın enayileri toplıyacaklar. Evinizden

dışarı çıkmıyasınız sakın!

Bu emri tekrar ede ede Yümnü'nün civarına gelen Babaya karşı Yümnü :

— Baba, yarın ben yine bu saatte buradayım. Erkeksen sen de gel, dedi. Kerim Baba da: Ulan benim sözüm sana değil deyip, uzaklaştı.

Sözü lafı yerinde kesclim. Söz sözü açarsa sonu gelmez. Bu şefer bukadarlık yetişir.

Olabilir miydi?

Bir şey olabilir miydi?
Seni sevmek kadar hoş,
Seni sevmek kadar acı,
Ve o kadar kandırıcı,
O kadar sonu boş !

Bir şey olabilir miydi?
Hudutları ufuk,
Teması kızıl kor ;
Bir şey olabilir miydi?
Seni sevmek kadar çabuk,
Seni sevmek kadar zor !

İLYAS

Hacı Kaya'nın Azîz Ruhuna

Târih yatıyor şimdi veliler otağında.
Bir asrı saran çizmesi yokmuş ayağında !
Her menkıbe doksan yıla sığmaz, dile gelmez ;
Tufandı vatan sevgisi her an dudağında.

Dolmaz boşalan yer, geri gelmez giden artık !
Sönmez o tefekkür, ve mehâbetli o mantık.
Bir çağ devirir hâtıralardan yana Harput
Ey kahpe felek ! biz seni hep böyle mi sandık.

Haydar DUMAN

Orman Fidanlığı

Mehmet Güner
Hankendi köyü İlkokulu
Md.

Sevgili Fırat okuyucuları merhaba,

Doğuanadolunun aşağı Fırat bölgesinde sanayi şehri manzarasını arzeden Elâzığ'ı elbette bir metot dahilinde ve plânlı olarak tanımak istersiniz, değil mi? Düzensiz bilginin günlük zeki hammallığından başka neyi vardır. Elâzığ dediniz mi ya sözle, ya şekille ya da çayda çırasıyla ifade edebiliyorsanız cidden Elâzığ'ı tanıyorsunuz.

Öyle ise :

Altınovanın başı, Kuzovanın bacağının birleştiği noktada kurulan Elazığı güneyden kuzeyine doğru Malatya, Keban yolundan şehre girmek üzere tatlı, tatlı gezelim. Evet :

Orman fidanlığının iğne yapraklı çam ağaçlarının yol boyunda selam resmini ifa eden milli servet olduğunu doya doya seyrederek Malatya Elazığ caddesinin sağından ayrılan cadde ile içeri giriyoruz : Bitkilerin insan psikolojisi üzerindeki tesirini açıkça görerek orman fidanlığı Müdürü, Bekir Ceylan ve Sıtkı Yardımcı ile sohbete başlıyoruz. Fidanlık kuş gibi insan sesleriyle dolu olduğu sırada soruyoruz :

— Bekir bey bu fidanlık kaçta kurulmuş ne maksatla,

— 1938 de Doğuanadolu ve Güneydoğu anadolunun ağaçlandırılmasını yapmak için. 260 dönümlük sahası vardır, geçen yılda faaliyete geçen muvakkat Tunceli de bize dahildir.

— Hangi ağaç çeşitleri üzerinde çalışıyorsunuz,

— İbreli ve yapraklılar üzerinde çalışıyoruz. İbreliden gaye: Çam, mazı, sedir, yapraklılar: akasya, dişbudak, akçaağaç, çınar, aylantuz, dut, mahlep fidanları yetiştirebiliyoruz.

— Amaçınız nedir?

— Resmi ve hususi teşekküllere fidan temin etmek, milli servet ve vatan savunmasında yine vatana hizmet etmektir.

— 1962 Yılı içinde kaç fidan satabildiniz, veya parasız ne kadar dağıtabildiniz?

— Birbuçukmilyon fidan dağıttık, 1963 ve takip eden yıllarda iki-üç-dört milyona çıkacaktır. Şurasınıda söyliyeyim ki amme teşebbüsü olduğu için kâr kastimiz yoktur. Çok defa maliyetten aşağı satıyoruz, ama önce insan gücü, şimdi teknik vasıtalarla çalışarak istihsalden kazanıyoruz. Araçlarımız sayesinde sun'i yağmurlamu da yapıyoruz.

Evet sevgili okuyucular işte bu fidanlık Elazığ'a yalnız ağaç olarak süs vermez. Bu fidanlık asırlardan beri insanın yetişmesi üzerinde çevre ile yaradılışın, ferdin, kültürüne etki yapması bakımından büyük rol oynar. Dairenin içini süsliyen o, çanak çiçekleri: hele Kaynana dili Kaynana yumruğu yok mu? ormanda çalışan personelin gelin kaynana geçimsizliğini halletmiş. O dili gören kaynana ile gelin emin olun ancak düşünür, tatbikatına asla bakmaz. Öyleki: Bitkilerin ruhlar üzerindeki tesiri personelin vatandaşa yaptığı hareketlerden derhal anlarız. Size nasıl anlatayım, yolunuz düşerse uğrayın, sanki orman personelinin kırk yıllık baba dostuymuşunuz gibi muamele bir gerçektir, lâf değil.

Hele: Büyük bioloji alimlerinin bitkilerin hürriyeti üzerinde ortaya attıkları gerçek problemler bu ağaçlar diyarında açıkça görülür. Toprağın yüzünü pramitler tablosu gibi tutan çamlar, göklere doğru Güneşi takip edip yol katetmek le feza yarışı yapan kavaklar ve aylantuslar bunların yanında insan zekâsının vura vura, kuşa çevirdiği salkım söğütlerle şemsiye dutların bu özelliklerine ufacık bir tohumun sebep olduğunu düşünmeye dalarsınız. Çok vasıta kaçırır, farkına varmadan üç öğün yemeği bire bağladığımız çok olur. Bu büyük düşünceden uyanınca, (Kim demiş devletçilik, O, çalışmaya bağlı. Baksana bu fidanlığa?) sualini ömrünüzün sonuna kadar sormaktan kendinizi alamazsınız. Burada veda, İkinci yazımız Viroloji enstitüsü. Hürmetlerimle,

Harput'un Son Hafızları

«Baki kalan bu kubbede bir hoş seda imiş» derler. Bu söz gerçek olsaydı, Harput'un dağında taşından ne güzel sesler gelirdi şimdi. Halbuki eskiden en güzel seslerle inliyen camilerin kubbesi, bugün açık pencerelerden dolan rüzgâr ıslıklariyle inliyor. Baki kalan, sâde hâtıralardır.

Kendi yaşım içinde güzel sesli hafızlardan gördüklerimi ve dinlediklerimi rahmete vesile olsun diye, vefat sırasına göre anmak istiyorum :

1) H. Hafız Mustafa Zühtü Ef :

Yazıcızade hoca Ahmet Vehbi ef. nin oğludur, 1229 yılında Harput'da doğmuştur. Meşhur (büyük Kâmil Hoca) ile dayı oğludur. Ayırd edilmeleri için, buna da (küçük Kâmil hoca) derlerdi. Hafız Ahmet Ferit Efendinin babasıdır.

Hacı Şirin'lerden, küçük Şirin'in kız kardeşi Sündüs hanımla evlenmiştir. Bu münasebetle dedem olur.

Makam vaşina ve sesi çok gür ve bol olduğu için, Sarahatun camiinde yıllarca kur'an okumuş ve ömrünü ibadetle geçirmiştir, cazetli hocalardandı.

Harput'un Kale camiinde, babasından devren ve intikalen cuma ve bayram namazlarında vâizlik ve nâsihlik yapmış, ölümüne kadar, bu vazifesine devam etmiştir.

Genç yaşla Hicaz'a gitmiştir. Medine'ye yaklaşırken, Hazret-i Peygamberin merkadi görünür görünmez, arkadaşlarının ricası üzerine :

«Sakın terk-i edepden kûy-ı mahbûb-ı Hudâdır bu
Nazargâh-ı İlâhîdir, makâm-ı Mustafâdır bu

Diye başlıyan na'tı okumuş, arkadaşlarının hepsini aşk ve şevk ile ağlatmışır. Na'atın okunuşu biter bitmez, o kudsî toprağa ayak basmışlar ve ilk iş olarak manevî huzur içinde, kabr-i Saadeti ziyaret etmişlerdir.

Hafız M. Zühtü ef. Hacdan döndükten sonra, daha tekâmül etmiş ve büyük Kâmil hocadan çok feyz alarak kemâline ermiştir.

85 yıl yaşayan H. H. M. Zühtü ef. 1314 yılında, Harput'da vefat etmiştir.

2) Kabaklı Hafız Sait efendi :

Sarahatun camiinde, cuma günleri «Kehf» suresini okuyan iki hafız vardı. İşte bunlardan biri Kabaklı Hafız Sait ef. idi. Tarihden 50 - 60 sene evvel Sarahatun camiinde hizmet görmüş, kendisine mahsus güzel bir tavırla «sûre-i kehf»i okur, cemaatı memnun ederdi. Takriben 1318 da vefat etmiştir.

3) Hafız Hacı Şirin :

(Küçük Şirin) namiyle maruftur. Büyük Şirin Hacı Yusuf efendinin oğludur. Ninemin kardeşi olduğu için, büyük dayım sayılır. Sarahatun'da ezandan yarım saat evvel başlıyarak, ezana, yani namaz vaktine kadar hiç hatâ yapmadan vakit cüzlerini okurdu. Çok kuvvetli bir hafızası olduğu için, hatâ yaptığı görülmemiş ve duyulmamıştır. Kendisi de hafızasından çok emindi. Oldukça sesi güzel, makam da bilirdi.

Sonradan Harputun Meydan Camiine imamı oldu, uzun müddet imamlık yaptı.

Sarahatun Camiinin bitişiğinde de bir hücresi vardı ki burada 40 - 50 talebeye ders verir, hıfza çalıştırırdı. Hoca olmakla beraber, çok hoş sohbet, nüktedan bir zat olduğu için, ceddinden kalan (Şirin) lâkabına haklı olarak liyakat kazanmıştır.

Takriben 1317 yılında vefat etmiş, Harput kabristanında yatanlar arasındadır.

4) Hafız Tevfik efendi :

Babam olan Hafız Tevfik Efendi, Harput'un ünlü âlimlerinden Kâmil Hocanın oğludur.

Ses güzelliği, ondan bizlere miras kalmıştır. Makam ve usule vakıf ve bu hususda titiz bir insandı, hata yapmaz, hataya tahammül etmezdi.

Her ramazanda, Sarahatun camiinde, ikindi namazından sonra, mukabele okurdu. Onu huzur ve huşu' içinde dinliyenler, ağlar, göz yaşı dökerlerdi. Kıraatini dinlemek için koca camide bir kişilik boş yer kalmazdı.

Hacı Şirinden sonra Meydan camiine imam olmuş, ve senelerce, hatim indirerek teravih namazı kıldırmıştır.

Bir müddet Harput rüştiyesinde öğretmenlik yapmış, bu mektebin lâğvından sonra (Üç lüleli) çeşmesinin bitişiğinde bulunan medresenin alt hücrelerinde hususi bir mektep açarak 80 kadar talebeye ders vermiştir.

Bu mektepde yalnız din dersleri değil, fen dersleri de okuturdu. Gerek Rüştiyede, gerekse bu mektepde yetiştirdiği talbelerden bir çoğu, asker ve sivil, büyük makamlar ihraz etmişlerdir.

1325 yılında vefatı üzerine bu mektep tarafımdan bir müddet idare ve idame edilmiştir.

Babası Kâmil hocadan Arapçayı ve Farsçayı iyice öğrenen Hafız Tevfik ef. «Hüsn-ı hat» dan da icazet almıştır. Çok güzel sülüs ve rik'a yazı yazardı.

Sesinin güzelliği bütün makamlara ve usule hakkıyle vakıf olması dolayısiyle, ona mevlüt okutulur, bazan Hacı Mamoyla beraber, çift ağız okudukları mevlit bütün cemaati ağlatırdı.

Usul ve makama hayran olanlar, o'na, oda cemaatlerinde de na'at okutur ve gazeller söyletirlerdi.

Ne öğrenmişsem ondan öğrenmişimdir.

5) Mazlumzade Hafız Hilmi Efendi :

Çocukluk zamanında Sarahatun camiinin imamı, Mazlumzâde idi, Harput'un en büyük camii olan Sarahatunda cemaatle 5 vakit namaz kıldıran Hafız Hilmi efendi, davudi sesiyle Kur'an okurken, bu büyük camii inletir, dinliyenleri gaşyederdi. Muhterem ve faziletli bi rzattı.

Bu camiin aynı zamanda bir de hatibi vardı ki cuma namazlarını o kıldırırdı. Bu zat, sevgili Doktorumuz Erdem Kuran'ın babası, Kurrahocazâde Hafız Mustafa efendi idi.

Hafız Hilmi efendi Harput'dan hicaza gitti. 1326 yılında orada vefat etti. İcazetli âlimlerdendi.

6) Hafız Mustafa Efendi :

Eski talimle kıraatı seb'aya vâkıf olan yani yedi usulle Kur'anı okuyan Hafız Mustafa Efendi'nin sesi güzel olduğu gibi, makamlara da âşinâ idi. Sesinin güzelliğinden dolayı etrafına bir hayli talebe toplamış ve onlara Kur'an talim ettirmiştir. Kurrazâde lâkabı, buradan gelir. 1331 yılında Harput'da vefat eden Hafız Mustafa Efendi de, icazetli hafızlardandı. Sarahatunda hutbeyi o okur ve cuma namazı kıldırırdı.

7) Hacı Arif Efendi :

Harput'da Kurşunlu Cami'i müezzini idi. «Serverzade» diye yâd edilir. Davudî bir sesi vardı, hıfzı kuvvetli idi.

Perili hafız gibi, Serverzâde de âşık bir hâfızdı, ezan ve Kur'anı aşk ile okurlardı.

Seher vaktinde, alaca karanlıklarda, birbirine mütenâzır iki camiden birinde, Perili hafız, diğerinde Serverzâde, gür ve güzel seslerle karşılıklı selât ve selâm okumağa başlayınca, halk hayran hayran dinler, sonra vecde gelirlr ağlardı.

Kurşunlu Cami'i minaresinden H. Hafız Arif, Sarahatun minaresinden Perili hafız güzel sesleriyle ufukları tutunca, bilhassa yazın damlarda yatanlar derin bir huşu içinde uyanır, müezzinlerle beraber, Yaradan'a hamd ü sena ederlerdi. O sesler, o günden bugüne intikal edenlerin kalbinde çok hazin ve mânevi hâtıralar olarak, akis yapmaktadır.

30 sene kadar, Kurşunlu Cami'inde hizmet eden Hafız Arif efendi 1331 yılında vefat etmiş, Harput'a defnedilmiştir.

(Devamı gelecek sayıda)

«Yeni Fırat» yazarlarına !

Genç, münevver ve samimi arkadaşlardan birisi elime bir Dergi tutuşturdu. Yüzünde manalı tebessümler vardı. — Bak, Elâzığ'da çıkıyor.. diye, beni müjdeleyen bir tavrı vardı. Elime alıp da kabını incelediğimde «YENİ FIRAT»ı görünce doğrusu heyecanlandım. Çünkü Fırat, bizim hem anamız, hem de babamızdır. Fakat öyle bir ana baba ki, hayırsız ve ilgisiz.. Kollarının arasına aldığı münbit ve verimli topraklar üzerindeki çocuklarını beslemez ve yüzlerine bile bakmazdı... doğrusunu söylemek lâzım gelirse çocukları da ona karşı ilgisizdi... Yalnız ve yalnız şefkatli bir ana babaydı. Gümüş kollariyle dört bir tarafdan çocuklarına sımsıkı sarılmış, geleceğe emin ve ümitli, sabr ile, metanetle bir şeyler bekliyordu. Ya ne kadar da sevimli, ya ne kadar da nur yüzlü bir ana babaydı.

Onu yakından görmek, kıyılarına yüzümü gözümü sürmek için tâ çocukluğumdan beri bende gizli bir merak vardı. Onu ilk ziyaretim: 1902 yılı yaz aylarında oldu... Hem nerede karşılaştık onunla... İzoluda, kömürhanı önünde... Arabalarımızdan inip de istirahate çekildiğimiz sırada ilk işim, Fırat kenarına koşmak olmuştu... Aman Yarabbi! O ne güzellik, o ne manzaraydı... Âsude bir akşam... Eessiz bir diyar ve bu şiir dünyası içinde koca Fırat sessiz, sadasız akıp gidiyordu. Hayır! Akmıyor, sanki vadiye gömülmüş bir derya halinde öyle duruyor.. Üzerine gök renginde bir atlas serilmiş gibiydi... Tek bir dalgacık da yoktu... Batan güneşin demet demet ışıkları, kıyılarında onu selâmlamak için sıralanmış yüzlerce ağaçlığın içine dalmış gibi bedii güzellikler ve gölgeler yaratmıştı. İşte ben, o gün, bugün, Fırat ve Fırat kıyılarına meftunum doğrusu...

Elimdeki Yeni Fırat'ın ismi gibi kapağı da zarifdi. Sabırsızlandım, yaprakları çevirdim.

Dergi, her şeyi, tertibi, muhtevası itibariyle de Fırat kadar güzeldi. Derginin memleketimiz için, gençlik için ve sonra memleketimizin Tarihî, Kültürel, iktisadî durumu ile bilhassa kalkınması yolunda önayak olacağına inanıyoruz.

Yıllardanberi pasif bir halde bulunan Elâzığ Kültür derneğinin çatısı üstünde ebedî bir bayrak vazifesi görmesini ve yarıda bırakılmamasını temenni ile başda Fikret'i ve sonra mesai arkadaşlarını canıgönülden tebrik eder, muvaffakiyetler dilerim.

«HARPUT YOLLARINDA» Yazarı
İshak SUNGUROĞLU

Okuyucu Mektupları :

Muhterem kardeşim

Güzel bir kapakla süslenmiş olan Yeni Fırat dergisini yaprak yaprak açıp okurken, scatırlar, su sesi gibi içime akdı.

Kayabaşı'ndan, Toptop'a, Meteris'e kadar hayalen gezip dolaşdım. Gerçekten öyledir :

«Geçmiş zaman olur ki hayali cihan değer.»

Mes'ud günlerin geçtiği harap Harput'u, Yeni Fırat, mimarları hayrete düşüren bir ustalıkla yeniden kurmağa çalışıyor.

Bu kültürel kuruluşa katılan bütün arkadaşları tebrik ederim.

Memleket kültürüne büyük hizmeti dokunacak olan (YENİ FIRAT)' ın yaşaması bizim için en büyük teselli ve zevk olacaktır.

Sizlere ve eserinize en iyi dileklerimi sunarım.

Tunceli Senatörü
Vahap Kışoğlu
25/6/1962